

Poziția arhitectului

dr.arh. Șerban Țigănaș

dr.arh. Șerban Țigănaș

Fără a fi o referință la titlul unui film, titlul pe care l-am ales pentru subiectul despre care doresc să vă vorbesc își are sursa în comentariile pe care le-a generat editorialul din numărul precedent al Arenei Construcțiilor. Discutam atunci despre *Arhitect și inginer, indispensabili pentru construire*.

Problema poziției arhitectului în societate este, de fapt, problema percepției arhitectului atât ca rol, cât și ca reputație generică. Încă de la fondarea OAR, Ordinul Arhitecților din România, în 2001, unii colegi au invocat necesitatea redobândirii unei poziții pierdute în timpul comunismului postbelic. Se refereau atunci la anii în care numele arhitecților apăreau pe casele interbelice pe care le mai vedem astăzi încă nemutilate de noii îmbogățiți ai societății postcomuniste. Se refereau la cele câteva, nu foarte multe, nume sonore ale arhitecturii din România Mare, care făceau parte din elita societății, realizând majoritatea proiectelor pentru clădirile publice și

pentru investițiile private cele mai importante. Toți aceștia aveau o formație solidă și proveneau din straturile avute ale societății, adică cele care aveau acces la educația superioară și care puneau preț pe aceasta.

O altă caracteristică foarte importantă a arhitecților de după Unire a fost mobilitatea acestora, adică faptul că s-au deplasat oriunde un proiect a cerut-o. Astfel găsim lucrări ale marilor nume în proiecte din București până în Cernăuți, Cluj sau Timișoara, Sinaia sau Balcic.

Am fost mereu de părere că starea profesiei din perioada interbelică a modernizării României nu este repetabilă și că arhitecții ar trebui să își construiască o nouă poziție, angajată în noile realități ale prezentului.

Noul start al profesiei în formule private, independente, liberale și comerciale nu a fost ușor. Lipsa de precedente recente, structura neomogenă a pieței și, mai ales, lipsa de recurs la arhitect al clientelei private și publice, au așezat piețele într-o formă aparte, care trebuie luată în considerare fenomenologic. Întrebarea care se pune este dacă poziția arhitectului din România se degradează sau se întărește în ultima vreme, care sunt tendințele și ce e de făcut, pentru mai bine?

Răspunsurile la această întrebare pot veni atât de la cei care sunt nemulțumiți de starea profesiei din cauza propriei condiții sau de la cei care au reușit să se impună în carierele lor. Este foarte posibil ca vocile celor nemulțumiți să se audă mai tare, cei care au realizat progrese fiind neinteresați să se laude, lucrările vorbind în numele lor.

Și totuși care este situația generală, condiția și poziția statistică a arhitectului? Cum poți răspunde corect la o aceste întrebări?

În anul 2010 am lansat și coordonat un studiu al profesiei de arhitect, împreună cu un colectiv de cercetători de la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj-Napoca*. A fost prima cercetare din România pe tema profesiei de arhitect sub multiple aspecte, de la cele de percepție și autodefinire, până la cele de comportament în piață, aspirații sau stil de viață.

E adevărat, au trecut câțiva ani și studiul ar trebui reluat pentru a putea măsura evoluțiile și diferențele față de perioada respectivă. Reiau aici câteva concluzii ale capitolului *Prestigiul arhitectului în societate*, pe care le consider interesante.

”Există o diferență substanțială între autopercepția arhitecților referitoare la propria profesie și modul în care aceștia cred că sunt percepuți de către clienți:

- Arhitecții consideră că sunt percepuți de către clienți doar ca niște desenatori care trebuie să pună pe planșe ceea ce doresc beneficiarii și nu sunt percepuți ca fiind o breaslă profesională.

- Din punctul de vedere al arhitecților, în relația cu beneficiarii, nu de puține ori sunt percepuți mai degrabă ca un obstacol, un element care trebuie bifat în procesul de construire și de care, cel puțin la nivel teoretic, clientul nu se poate detașa.

- Din interviuri rezultă faptul că, în opinia arhitecților, atribuțiile acestora sunt înțelese greșit de către clienți. O parte din beneficiari apelează la arhitect, la serviciile acestuia, nu pentru cunostințele arhitecturale pe care o astfel

de persoană se presupune că le are, cunoștințe care pot fi transpuse în proiecte de succes, ci mai degrabă pentru autoritatea formală cu care arhitectul este investit prin reglementările din domeniu, reglementări ce impun prezența arhitectului ca o condiție obligatorie a realizării proiectului.

- În opinia arhitecților intervievați, pentru client arhitectul are rol de pârghie în relația cu administrația, el deține formal calitatea de a obține autorizații la care, teoretic vorbind, beneficiarul nu are acces direct.

- De asemenea, arhitecții consideră că imaginea lor și a profesiei lor nu este clar conturată, fiind confundați adeseori cu proiectanții sau inginerii de construcții.”

Autopercepția arhitecților diferă de felul în care sunt percepuți de societate sau de clienți și partenerii din domeniul construirii. Arhitecții au părere foarte bună despre ei și despre rolul pe care îl au, în schimb cred că nu sunt văzuți deloc bine de către ceilalți. Regăsesc această percepție și în discuțiile recente. Dar iată ce a relevat studiul în ceea ce privește opinia celorlalți despre profesia de arhitect.

”Prestigiul arhitectului în societate – evaluări ale clienților și ale colaboratorilor din domeniul construcțiilor:

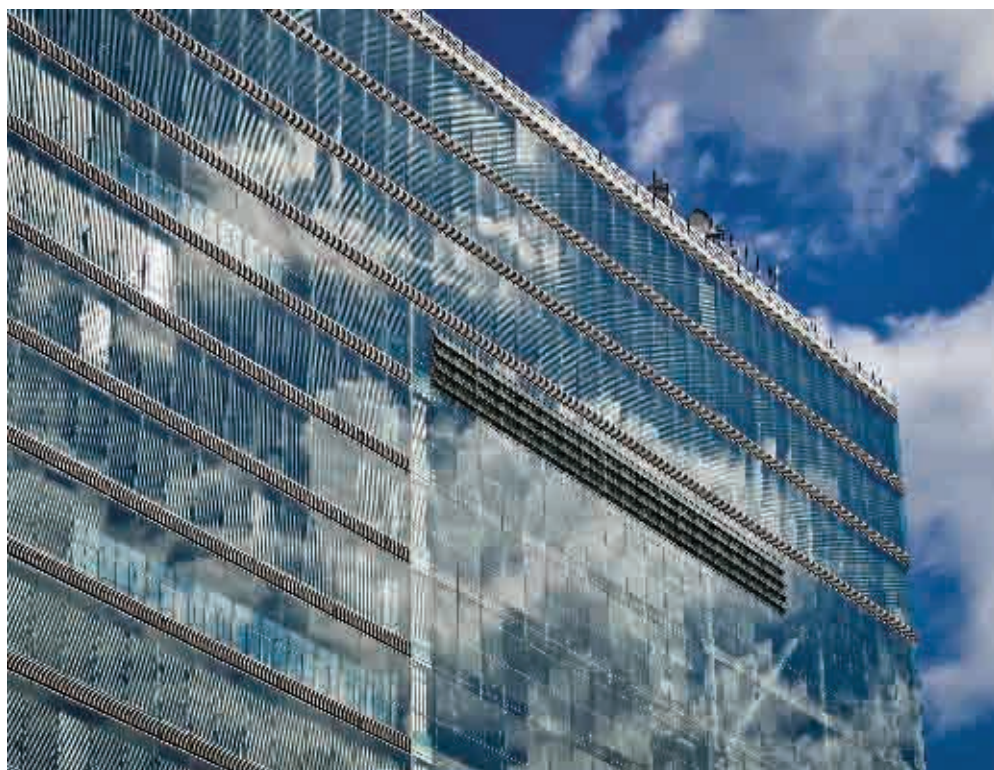
Din interviurile calitative reiese că arhitectura este percepută de către clienți și funcționarii ca o meserie dificilă, indispensabilă în procesul de proiectare și execuție a unei clădiri. Arhitectura este o artă, iar arhitectul ar trebui să fie un artist, să-și lase imaginația să lucreze, dar în același timp să aibă și simț practic.

- În percepția celor din afara câmpului (clienții și funcționarii publici), există arhitecți care, pentru beneficii financiare, eludează cerințele profesionale, în special cele de natură estetică, și fac foarte multe compromisuri în relația cu clienții. Unul dintre cele mai frecvente comportamente de acest tip este cel al semnăturii de complezență.

- În viziunea clienților, arhitectul are rolul de a educa beneficiarul, de a-l face să înțeleagă ce înseamnă estetica spațiului și, nu în ultimul rând, are rolul de a păstra arhitectura tradițională.

- Totodată, percepția din exterior portretizează arhitectul ca fiind o persoană destul de rigidă, riguroasă, fixată pe anumite idei asupra construirii spațiului, uneori susceptibilă de a fi coruptă, deoarece în mâna lui stă soarta autorizațiilor de construcție.

- Din perspectiva celorlalți actori din domeniul

construcțiilor, un arhitect bun este considerat acela care are dezvoltat în egală măsură atât simțul artistic, cât și cel practic, adică este un bun om de afaceri, dar, în același timp, creează opere durabile în timp.

Un arhitect ideal este cel care prezintă talent, pricepere în a selecta materialele potrivite construcției, dar are și disponibilitatea de a-i consulta pe ceilalți specialiști, precum și pe clienți.”

Iată că profesia este recunoscută ca importantă și dificilă. Ceea ce îi nemulțumește pe cei din afara ei este felul în care unii arhitecți o practică. Personal, am avut mai multe cazuri în carieră în care am fost solicitat de clienți care avuseseră relații anterioare dezamăgitoare cu alți arhitecți. Doreau să schimbe complet abordarea după un eșec. Întrebându-i de ce nu au apelat la noi de la bun început, mai mulți au mărturisit că au fost interesați de onorarii mai mici, pe care presupuneau că le practică cei cu care s-au decis să lucreze.

Revin la întrebarea de la care am pornit acest text: cum este situația actuală a arhitecților, mai bună sau mai rea și care sunt tendințele? Pentru aceasta o să mă refer la alte două studii pe care le-am inițiat prin OAR în ultimii ani și anume studiile pieței de arhitectură din România, în cadrul pieței construcțiilor.

Sistemul informatic al costurilor, platforma comună de pre-calcul** ne-a oferit informații mai recente despre compartamentul în piață

al birourilor. Dacă ne uităm cu atenție la concluziile acestui studiu vom vedea că starea actuală a arhitecților și modul în care a evoluat aceasta în ultima perioadă diferă în funcție de comportamentul în piață al arhitecților, adică de modul în care aceștia decid să lucreze, să se promoveze și să abordeze clientela disponibilă în piață.

”Studiul de față evidențiază trei tipuri ideale de comportament pe piața lucrărilor de proiectare în arhitectură:

I. Comportamentul care țintește piețe mari – adoptat mai degrabă de firme (dar și de birouri) cu un număr de angajați mai mare decât media pieței, care participă la licitații publice și realizează din astfel de venituri un procent superior celui realizat în medie pe piață din această sursă (aproximativ o cincime din contractele încheiate în anul 2014). Aceste firme sunt jucători care caută să iasă pe piața externă, prin licitații, concursuri și subcontractări.

II. Comportamentul de auto-promovare – adoptat de firme sau birouri cu un număr de angajați mai mic, care se bazează pe comenzi de la persoane juridice obținute în mod proactiv și pe subcontractare. Acest tip de jucător poate impune în viitor una dintre cele mai importante schimbări atitudinale: raportarea publicului la meseria și rolul arhitectului. Și aceste firme sunt jucători care caută să iasă pe piața externă, dar mai ales prin concursuri, expoziții și subcontractări, ocolind adică, licitațiile, la care, de regulă, nu participă nici pe piața

internă. Totuși, aceste firme au cel mai flexibil comportament pe piață.

III. Comportamentul de rezistență este relativ răspândit pe piață (il practică aproximativ 40% din B.I.A. și firme) și presupune obținerea comenzilor prin recomandări. Reprezentanții birourilor și firmelor care au adoptat acest comportament percep cel mai acut faptul că arhitectul este neprotejat pe piață în relația sa cu clientul. Reprezentanții acestor firme caută soluții aproape exclusiv pe piața internă și caută promovarea mai ales prin asocieri cu firme românești.”

Bineînțeles că voi oferi și propria părere despre starea profesiei, evoluția sau declinul ei din prezent. Aceasta se bazează atât pe concluziile studiilor realizate, dar și pe propriile experiențe în piață.

Disting astfel câteva criterii care ne afectează în general, care ne cer răspunsuri și care la rândul lor ne determină percepția față de propria stare.

- *Situația arhitecților depinde de piața sau de piețele în care aceștia decid să lucreze.* Sunt importante atât dimensiunea cantitativă, cât și cea calitativă, care în cazul românesc este în prezent puternic afectată de factorii politici și de performanțele guvernării, atât pe plan intern, cât și internațional.

Mai precis, din punct de vedere dimensional, piața investițiilor este în regres, mai ales din cauza lipsei investițiilor publice bulversate de tergiversarea bugetului național și de neperformanța accesării de fonduri europene.

La capitolul calitativ aș spune că sunt indicații certe ale creșterii exigențelor unor clienți, fapt vizibil prin calitatea unor lucrări premiate pe plan intern sau internațional. Bineînțeles, acesta este segmentul de elită al profesiei, care cred că poate simți satisfacții datorate interesului crescând pentru calitate, al unor clienți.

- *Situația arhitecților depinde de tipul de comportament pe care l-au ales pentru a opera în piață.* Din cele trei tipologii explicate este evident că prima, cea a comportamentului activ, care cuprinde autopromovare, participare la competiții și mobilitate către zonele active și oportunități, o duce cel mai bine. Și cea de-a doua are reprezentanți cu succese importante.

Sunt, de asemenea, în progres cei care aleg să se asocieze pentru diferite contracte cu parteneri din aceeași profesie sau din profesii complementare, pentru a atinge competențe și capacități crescute. Cei care nu adoptă astfel de strategii pot să intre în categoria celor care suferă un regres.

- O altă categorie de arhitecți care resimt o creștere a relevanței lor este cea a celor care s-au dedicat abordărilor sustenabile și formulilor de a obține proiecte eficiente, certificabile după diferite sisteme dedicate ”clădirilor verzi”. La aceștia apelează tot mai mult și colegii care nu au acordat încă prea multă atenție evoluției arhitecturii către noi standarde și nu și-au oferit o dezvoltare profesională continuă în acest sens.

În final, aș mai menționa că percepția

arhitecților în societate depinde foarte mult de nivelul de cultură a construirii societății la care se referă, dar cred că și mai mult de modul în care arhitecții își fac simțită prezența prin calitatea lucrărilor lor. Există zone în care respectul pentru arhitecți s-a întărit după ce aceștia au reușit să pună în spațiu lucrări reușite, apreciate de publicul cunoscător și de cel larg.

De asemenea, arhitecții au căpătat un respect crescut atunci când au adoptat poziții publice față de abuzuri ale pieței imobiliare și ale administrațiilor. Tot mai mult putem observa în media faptul că arhitecților li se solicită puncte de vedere în diferite astfel de situații.

Aș vrea să vă transmit un punct de vedere la care subscriu, pe care mi l-a oferit un bun arhitect și prieten, în urmă cu ceva vreme:

”... orice ar spune sau ar face un arhitect, pentru mine este relevant în primul rând ceea ce desenează.”

În concluzie, cred că le merge mai bine celor care sunt buni arhitecți și celor care sunt și îndrăzneți și activi. Din contra, ceilalți, poate destul de mulți, sau chiar prea mulți, se confruntă cu senzația, de altfel firească, a unei poziții slăbite față de clientela lor, față de societate.

E adevărat că remedii din sfera legislativă și din modul în care aleg administrațiile și instituțiile statului să aplice aceste prevederi, sunt foarte dorite și invocate frecvent. Este, însă, la fel de adevărat că o profesie nu se poate ridica în ansamblu decât dacă denotă competență și relevanță într-o majoritate constatabilă, ceea ce din păcate nu se întâmplă în prezent în România. Eu continui să îi ascult pe cei care vorbesc, dar mai ales să fiu interesat de ceea ce desenează. ■

* Arhitect în România. Studiu de fundamentare a politicilor naționale pentru arhitectură, Dan Chiribucă și Șerban Țigănas—coordonatori, Călin Moldovan—Teselios, Rudolf Poledna, Norbert Petrovici, Coca Vieru, Camil Postelnicu, Alina Bîrsan, editura Eikon, Cluj-Napoca, 2010.

** Sistemul informatic al costurilor. Platforma comună de pre-calcul. Studiu de fundamentare și prezentarea bazei de date pregătite pentru încărcarea PC-PC. IMAS, Marketing și sondaje, București și OAR, 2018.